

Ordfører og rådmann
Kommunestyrene i Glåmdalen

Saksbehandler, innvalgstelefon
Marit Gilleberg, 62 55 10 44

Vår dato
19.04.2016
Arkivnr.
331.9

Vår referanse
2014/4675
Deres referanse

Framtidig utfordringsbilde i Glåmdalen – sett fra Fylkesmannen

Det vises til Fylkesmannens besøk i samtlige kommuner og gjennomgang av status og utfordringsbildet for hver kommune. Vi har nå besøkt alle kommuner og har derfor valgt å oppsummere fylkesmannens vurderinger av framtidige utfordringer og kommunenes evne til å møte disse.

Vi har valgt å se utfordringene i forhold til de fire hovedmålene i kommunereformen. Disse utfordringsbildene vil sammen med utredninger, kommunestyrevedtak og annet faktakunnskap, bli lagt til grunn når fylkesmannen skal gi sin anbefaling om kommunereformen høsten 2016. Vi ber derfor regionen melde tilbake dersom det er vurderinger dere mener er feil eller trenger presisering.

Bærekraftig og økonomisk robuste kommuner

Befolkningsutviklingen i Glåmdalen:

Kommuner	Folketall 31.12.2005	Folketall 31.12.2015	% endring	Antall arbeidsføre pr 80 åring og eldre i 2016	Antall arbeidsføre pr 80 åring og eldre i 2040
Kongsvinger	17234	17835	3,5	11,3	5,8
Nord-Odal	5051	5131	1,6	9,7	5,2
Sør-Odal	7675	7901	2,9	10,8	5,9
Eidskog	6453	6142	-4,8	8,8	4,5
Grue	5218	4763	-8,7	7,7	3,9
Åsnes	7714	7456	-3,3	7,9	4,9
Våler	3906	3760	-3,7	8,9	4,2
Sum	53251	52988	-0,5		

Det har vært en nedgang i folketallet i Solørregionen og Eidskog. Det er liten grunn til å anta at denne trenden vil snu. Selv med økt innvandring vil nedgangen ikke bli kompensert. Ingen av kommunene ligger på landsgjennomsnittet for befolkningsutvikling og dette vil ha konsekvenser for både inntekter og tjenester. Utviklingen i antall arbeidsføre pr 80 åring kan knyttes til to viktige forhold for kommunenes virksomhet. Det

Postadresse:
Postboks 4034
2306 Hamar

Kontoradresse:
Parkgt 36
2317 Hamar

Telefon Statens hus:
Sentralbord: 62 55 10 00

Telefaks:
62 55 10 31

Org.nr.: 974 761 645
Banknr. 7694.05.01675

E-post: fmhepost@fylkesmannen.no

Internett: www.fylkesmannen.no

første er rekruttering til næringsliv og offentlig sektor. Det andre er kommunenes skatteevne.

Økonomi

Kommuner	Brutto driftsinntekter i 2014 i 1000	Ramme-tilskudd i %	Skatteinntekt i %	Eiendomsskatt i %
Kongsvinger	1 189 100	40,9	29,1	2,6
Nord-Odal	367 678	49,3	24,3	3,9
Sør-Odal	544 155	40,4	28,5	4,1
Eidskog	477 629	50,0	20,9	2,5
Grue	392 303	47,7	22,6	2,9
Åsnes	636 307	43,6	20,7	1,2
Våler	318 900	44,3	21,2	2,2
Hedmark gj.		39,3	25,5	3,7

Regionen har hatt store utfordringer med kommuneøkonomien, og det har vært avlagt mange regnskap med underskudd. Situasjonen er noe bedret. Økonomien blir fortsatt krevende på grunn av befolkningsutviklingen og utfordringer i tjenesteproduksjon. I tillegg kommer det endringer i inntektssystemet. Selv små endringer i forholdet mellom skatt og overføringer i inntektssystemet vil gi betydelige utslag.

Likeverdige tjenester

Regionen har svake skolerresultater og det er mange utfordringer i helse- og sosialtjenestene. Regionen har utfordringer i forhold til tverrfaglighet og tjenester som krever spesialkompetanse.

Med økende utfordringer på helseområdet og behov for bedring av skolerresultater, så vil dette stille store krav til planlegging, koordinering, styring/ledelse og kompetanse i årene framover. Fylkesmannen mener at få kommuner i regionen vil klare disse oppgavene alene. For at disse oppgavene skal løses må det være formelle og faste interkommunale løsninger som er alternativet til større kommuner. Interkommunale løsninger vil i framtida binde en enda større del av kommunenes ressurser enn i dag, denne kan innebære en svekkelse av lokaldemokratiet.

Ulikheter i prioriteringene mellom kommunene vil kunne skape utfordringer i det interkommunale samarbeidet på sikt. Fylkesmannen er av den oppfatning at det går en grense for hvor mange interkommunale samarbeid en kommune kan ha før det går utover styrings- og utviklingsmulighetene i den enkelte kommune og i kommunestyret. Prioriteringer og kontroll over den delen av tjenesteproduksjonen som har blitt interkommunalt er ofte utenfor kommunestyrets reelle kontroll. En løsrivelse av tjenesteproduksjon kan svekke politisk styring ved at daglig erfaring fra praksis ikke når opp til politisk ledelse. Interkommunale løsninger for tjenester som må samhandle kan også skape utfordringer i den tverrfaglige samhandlingen.

Samlet sett er det vanskelig å si hvor store kommuner bør være for å møte utfordringene som kommer. Dette må også vurderes opp mot den demografiske utviklingen, det vil ikke være mulig å videreføre omfanget av velferdstjenester inn i framtida med den reduserte tilgangen på arbeidskraft og finansieringsmuligheter som følger av demografien.

Tjenesteutvikling, innovasjon og stor vekt på teknologiske løsninger kommer derfor til å bli sentralt for kommunene framover, det vil være behov for høy kompetanse for å møte omstillingsbehovene på en tilfredsstillende måte.

Det er ikke kvaliteten på dagens tjenester som er den største utfordringen, men kravet til kompetanse, kapasitet og omstilling både på kort og ikke minst lang sikt.

Samfunnsutviklingen

Arbeidsplasser	2000	2013	Endring
Offentlig sektor	7 294	7 583	289
Privat sektor	13 577	12 882	-685
Samlet	20 871	20 465	-406

Det har vært nedgang i antall arbeidsplasser. Kommunene har gjennomgående lite utviklingsressurser til overordnet strategisk planlegging. Kommunene gjennomfører i fellesskap «Byregionprosjektet» med fokus på utvikling av regionen mot felles mål. Kapasitet og kompetanse til å drive samfunns- og arealplanlegging og utviklingsarbeid er med noen unntak relativt begrenset. Det er behov for å samle ressursene og skape større fagmiljøer for å møte behovet for planlegging og utvikling. Behovet vil også være knyttet til oppfølging av igangsatte prosjektinitiativ.

Styrket lokaldemokrati

Kommune	Oppmøteprosent ved valg: 2003	Oppmøteprosent ved valg:2015
Kongsvinger	60,4	53,3
Nord-Odal	67,4	58,5
Sør-Odal	62,2	60
Eidskog	68,1	55,6
Grue	54,3	58,2
Åsnes	53,2	53,6
Våler	58,6	58,2
Hele landet	59	60

Det kan være mange definisjoner på hva som vil styrke lokaldemokratiet. I denne sammenheng har vi valgt å ha fokus på valgdeltagelse og det å ha kontroll over egen tjenesteproduksjon. Lokaldemokratiet hviler også i stor grad på den løpende dialogen med innbyggerne og mulighetene på medbestemmelse utenom deltagelse i valg. Regionen ligger under gjennomsnittet for valgdeltagelse med unntak av Sør-Odal.

Det er relativt å få interkommunale samarbeid i regionen i dag, men behovet for slike samarbeid vil øke i framtiden dersom kommunene ikke blir større. Nærhet til innbyggerne blir ofte sett på som en styrke i denne sammenheng, samtidig vil for små forhold kunne skape utfordringer både i forhold til habilitet og legitimitet. En tredje utfordring er rekruttering til politisk arbeid.

Oppsummert

Utfordringene med befolkningsutviklingen, framtidig alderssammensetning og økende kompleksitet i tjenesteproduksjonen tilsier at det er behov for strukturendringer i Glåmdalen.

Det er varslet flere endringer på helse- og sosialområdet som stiller kommunene overfor store utfordringer både mht til kapasitet og kompetanse. Disse endringene vil bli for krevende å håndtere for små kommuner enkeltvis.

Uansett hvilke valg kommunene tar når det gjelder struktur, vil det være behov for et sterkere samlet arbeid når det gjelder samfunnsutviklingsrollen. Nærheten til Oslo-området og bedret infrastruktur gir regionen nye muligheter. «Byregionprosjektet» vil spille en viktig rolle for dette arbeidet. Det er viktig at regionen har en samlet og helhetlig strategi for hvordan den kan ta del i befolkningsveksten og utviklingen som kommer som følge av forventet vekst i Oslo og Akershus regionen.

I møtene med dere har vi presentert utfordringsbildet ved å si noe om sårbarheten på befolkningsutvikling, økonomi og tjenestetilbudet i dag. Bildet ser slik ut:

Kommuner	Befolknings- utvikling	Økonomi	Likeverdige tjenester
Kongsvinger	Grønn	Grønn	Rød
Nord-Odal	Grønn	Gul	Gul
Sør-Odal	Grønn	Gul	Gul
Eidskog	Rød	Grønn	Grønn
Grue	Rød	Rød	Rød
Åsnes	Rød	Rød	Grønn
Våler	Rød	Grønn	Gul

Rødt: Ikke tilfredsstillende i dag.

Grønn: Tilfredsstillende i dag. Lysere farger betyr sårbart

Gul: Tjenestene er sårbare/eller av varierende kvalitet.

Med hilsen

Sigbjørn Johnsen

Marit Gilleberg
seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes ut uten signatur.

Kopi til: Kommunene